

:date: 2015-12-09 12:20:35 +0200

Sjacin Konvansiyon'un Çevre Ajansları Federasyonu isimli bir sivil örgütünde, dünyanın yer altı kaynaklarıyla ilgili bir birimde çalışıyordu. İşi Konvansiyon dahilindeki ülkelerin yer altı kaynaklarının ekonomik değerlendirmesini yapmak ve bunların doğru şekilde işletildiğinden emin olmaktı. Daha doğrusu bu konularda rapor yazmak.

Konvansiyon, Birleşmiş Milletler tecrübesinin etkisizlikten dolayı çöküşünden sonra, eski Rusya kalıntıları, üç Çin Cumhuriyeti, Hindistan Federasyonu, Avrupa Birleşik Devletleri ve Amerikan Konfederasyonu tarafından kurulmuştu. Bu ülkeler hükümlerlik haklarının önemli bir kısmını Konvansiyon'a devretmişti. Bir nevi Birleşik Dünya Devleti.

Kurulduğu aynı şirketler tarafından desteklenen yöneticiler tarafından idare ediliyordu bu devletler. Bitmeyen ekonomik sıkıntıların ulus devletlerin sınırlamalarından dolayı olduğunu halklarına inandırmış, çevre temalı bir ekonomi kurmayı vaatetmişlerdi. Henüz çevre şartları konusunda önemli bir değişiklik olmamıştı. Kurulduktan sonraki ilk krizini Doğu Çin'de başlayan bir isyanla yaşamıştı. İnsanlar robotların işlerini ellerinden aldığını düşünerek ayaklanmış, üç yıl içinde tüm dünyada robotlara ve onların ürettiklerine dair bir başkaldırıya dönüşmüştü. Siyasetçiler, yüzyıllardır yaptıkları gibi düşman yaratma alışkanlığına robotları da dahil etmişlerdi. Sonunda Konvansiyon robotların büyük ölçüde yeteneklerinden arındırılmasına karar verdi.

Robotların gitmesiyle Konvansiyon insanların genel oligarşinin elinde oyuncak olduğu bir sisteme evrildi. Konvansiyon'un sınırlarını yok etmek isteyen büyük şirketler tarafından koterıldığı ve bunların oligarşik tek bir şirket hüviyetine bürünmeye başladığı barizdi. Ancak tarihten gelen özgürlük ve demokrasi kavramlarını çok güçlü bir propaganda cihazıyla birleştiren bu oligarşi, yaptığı her işi insanlara *demokrasi lehine* sunduğu için itiraz görmeden hükümlerliklerini devam ettirebiliyordu. Konvansiyon'un bürokratik cihazı propaganda cihazının, o da sermayenin elinde kuklaya dönüştü. Sermaye gerek çevre şartlarını bahane ederek, gerekse robotların üretimini azaltma bahanesiyle insanların meşguliyetini artırmaya teşvik etmeye başladı. Konvansiyon'dan önce altı saate inmiş çalışma, yeniden sekiz, sonra on saati buldu. İnsanlara bunun robotların önüne set çekmek için gerekli olduğunu tekrar tekrar anlatmak gerekiyordu.

Konvansiyon dışındaki ülkeler, robot tahdidini kendi *geri kalmışlıklarını* telafi için kullandılar. Konvansiyon'un yasakladığı teknolojileri kullanmaya devam ettiler. Bazı ülkelerde insanlar köleleşti, basit ihtiyaçları karşılanan *sunî zekalı organik cisim*le dönüştüler. Bazıları Konvansiyon'un ideolojik yayılma rüşvetlerine boyun eğdi ve onun gibi robotların kullanımını sınırladı. Zerkubia ise değişik bir yol izledi, ne Konvansiyon'la uzlaştı, ne robotları yasakladı, ne de insanları köleleştirdi. Konvansiyon'un oligarşisi Zerkubia'da bir *gariplik* olduğunu sezdikten sonra oraya giriş çıkışı zorlaştırdı. Tüm propaganda makinesini Zerkubia'nın geri kalmış, totaliter bir ülke olduğu imgesi üzerine kurdu. Jemmieler-

den derlenen bazı uç örnekler, orada insan haklarının ve tek eşliliğin olmadığını, basın özgürlüğünün adının bile anılmadığını ve tarihin keşfettiği tek cennet olan *Liberal Kapitalizm*'e düşman bir ülke olduğunu anlatmaya koyuldu. Zerkubia kendini doğru tanıtmaya çalışsa da, yüzyılların propaganda geleneğine sahip Konvansiyon'un söylem surlarında gedik açacak kadar kuvvetli değildi.

Sjacin ve Zaib o gün Liberal Cumhuriyetçi Parti adı verilen bir partinin lideriyle görüşeceklerdi. Görüşmeyi Zaib ayarlamıştı ve asıl derdi, siyaset değil, iş konuşmaktı. Brebs Youdan Saynogyrou, üniversiteyi Konvansiyon'da okumuş, daha çok Konvansiyon'la yakınlaşmayı ve Liberalliği savunan bir iş adamıydı. Aynı zamanda Zaib'in elektronik kağıt işinde de yatırımları vardı.

Ofise Sjacin'le gittiler. Zaib kendisini *elektronik kağıt ticareti uzmanı* diye tanıttı. Youdan Zerkubia'nın elektronik kağıt konusunda önemli teknolojik ilerlemeler gerçekleştirdiğini söyledi. *Hologram üretebilen kağıtlar yapıyorlar, iki boyutlu çizimi üç boyutlu gösterebiliyor. Üç boyutlu bir tahta gibi dedi. Zaib'in duyduğu dedikodular doğrudu. Buna uğraştıklarını duymuştum ama Konvansiyon'da bile henüz başaramadılar diye biliyorum dedi. Konvansiyon'da henüz yok, evet, burada da hala çok pahalı ama yeni üreticiler de girmeye başladı. Biz de yakında yapacağız ve Konvansiyon'a satacağız dedi.*

Zaib gülümsedi.

- Zerkubia'nın ambargo altında olduğunu sanıyordum.
- Bazı konularda evet, ama genel olarak Konvansiyon'a mal satmak diğer yerlere satmaktan kolay. Diğer ülkelerin hepsi gümrük işlerinde robotları kullanıyorlar, onlar da rüşvet almıyor malum. Güldü.

Zaib biraz kızarır gibi oldu. Konvansiyon'a *yakın* olduğu söylenen adam böyleyse...

Sjacin araya girip, *sizde nasıl bu kadar rahat kullanılıyor robotlar? Zerkubia'nın Mekatronik Sınırlamalar Sözleşmesi'ne imza atmadığınızı biliyorum ama insanlar neden isyan etmiyor, işleri ellerinden alındığı için?*

- İşleri ellerinden alınmıyor çünkü dedi Youdan.
- İşsiz yok mu hiç?
- Konvansiyon'daki gibi bir iş tanımı yok burada. İş olmayınca, işsizlik de doğal olarak olmuyor.
- Herkes bir şeylerle meşgul olmalı ama değil mi?
- Evet, herkes bir şeylerle meşgul, ben mesela parti yönetiyorum ve şirketlerim var. Ama Konvansiyon'un iş kavramı buradakilere pek uyuşmuyor.
- Burada herkes bedavaya yaşıyormuş gibi görünüyor, evet.
- Devlet yardımları çok arttı. Yeni Süreç'i otuz senedir takip ediyorum, temel ihtiyaçların karşılanması insan hakkı diye başladılar ama *temel ihtiyaç* kavramı giderek genişledi ve insanların hemen tüm ihtiyaçları

artık karşılanır hale geldi. Bunun iyi bir şey olduğunu sanmıyorum ama çalışmadan yaşanacak hale geldi ülkemiz. Gidip alıyorlar veya sipariş veriyorlar, kendilerine ulaştırılıyor.

- Birinin hesapları ödemesi gerekiyor ama değil mi?
- Devlet ödüyor işte.

Zaib atıldı.

- Ama onun da bir yerlerden toplaması gerek, vergilerle falan. Vergiler çok yüksek olmalı, çok zor olmalı burada iş yapmak.
- Vergi mi? Yoo, hiç yüksek değil. Yok hatta. Bazen, işler çok kötü giderse vergi alıyorlar ama çoğu zaman yok.
- Vergi yok mu?
- Yok.

İkisi de şaşkınlığını gizleyemedi. Youdan hafifçe gülmeye başladı.

- Sizi çok şaşırtıyor olmalıyım.
- Evet. Yani, burada hiç anlamadığımız bir şey dönüyor dedi Zaib. Bildiği ekonomi böyle işlemiyordu.
- Aslında çok basit. Süreç dediğimiz şey şirketlerin genetik yoldan mirasını kaldırdı. Onunla dönüyor her şey.

Sjacin başını salladı. *Bunu dün öğrendim ama nasıl bu kadar fark yarattığını anlamadım.*

Youdan gülümsedi. Nereden başlaması gerektiğini düşünür gibi yaptı. *Yani ben öldüğümde bu şirketlerim devlete kalacak* dedi.

Sjacin'in kafasında ancak o zaman somutlaştı. *Nasıl yani, bütün bu işyeri mi? Ailenize bir şey kalmayacak mı?*

- Hayır. Kalmayacak. Yani bu şirketten bir şey kalmayacak, bir iki şahsi mülküm var, ev falan, onlar kalacak ama o kadar.
- Burası şahsi değil mi?
- Hayır burası şirket. *Zeki varlık* çalıştırılan her yer şirkettir.
- Ama yine de hissedarsınız değil mi?
- Evet büyük hissedar benim.
- O zaman, mesela çocuklarınıza devredebilirsiniz bu işi.

Youdan yine güldü. Biraz acı bir gülüştü. *Zerkubia'yı tanımadığınız belli oluyor* dedi. *Evet devredebilirim ama bu onlar için pek iyi olmaz. Bizde değerinden çok düşük veya çok yüksek satışlar her zaman araştırılır. Vergi pek olmayınca maliyecileri de bu konuda istihdam ediyorlar.*

- Konvansiyon'da olsaydınız...
- Evet, biliyorum, Konvansiyon'da olsaydım çok rahat olacaktı. Onun için Konvansiyon'a katılmayı parti programı haline getirdim.
- Anladım. Pek desteğiniz var mı?
- Aldığımız oya bakınca pek destek var gibi değil. Benim gibi düşünen zenginler var, Konvansiyon'daki sosyal statünün, Liberal Demokrasi'nin daha iyi olduğunu düşünen. Ancak buradaki popülizme karşı ne yapabiliriz? Bir noktadan sonra bu düzenin çökeceğini düşünüyorum. O zamana kadar böyle gider herhalde.

Sjacin düşünmeye çalışıyordu. Youdan'ı anlamaya çalışıyordu. Demek ki burada *mülkiyet* o kadar da kutsal değil. Konvansiyon'un Ekonomik Politikalar Yüksek Bakanlığı binasının önünde yazan cümleyi hatırladı. *Mülk Kutsaldır*.

O an kafasında Zerkubia'ya karşı duyulan kuşkuların hepsi anlamını buldu. Kendilerine burası hakkında doğru dürüst bilgi verilmeyişinin sebebini de anladı. *Yalıtma* diyorlardı, menfi bile olsa herhangi bir şekilde anmamak. Terör günlerinden sonra bu konuda herkesi eğitmişlerdi. İnsanlar birbirlerine *terörü yalıtmayı* tavsiye ediyordu. Bu bir süre işe de yaramıştı, çünkü terör eylemleri artık haber yapılmıyor, konuşulmuyor, insanlar bunu bilseler bile bahsetmiyorlardı.

Ancak sonraları bunun sadece terör için değil, tüm siyasi konularda kullanıldığını farkettiler. Halk kendi dünyasına çekildikçe daha kolay yönetiliyordu, merak eden azdı, öğrenmek zordu ve *yalıtma* insanları cahil bırakmanın diskurlarından biri olmuştu.

- *Zerkubia'yn da yalıtıyorlar demek* diye bir kaç kelime döküldü ağzından. Youdan anlamadı ama bu kadar şaşırmış olmasına o da şaşırmıştı.
- Sizi buraya gönderirken bunları anlatmadılar mı?
- Hayır.
- Zerkubia hakkında hiçbir şey bilmiyorsunuz o zaman.
- Bildiğimiz şeyler var. Buranın yarı diktatörlük olduğunu mesela biliyoruz veya kişisel özgürlüklerin olmadığını.

Youdan ufak bir kahkaha attı. *Bunları mı anlatıyorlar size?*

- Evet. Gördüğümüz kadarıyla doğru. Geldiğimizde bizi jemmiye denen bir şeye üye yaptılar ve bunun ne olduğunu hala anlamış değiliz. Sanırım burada herkesin bir *kabilesi* var ve bizi de bir kabileye atadılar, değil mi? Kabilemiz ne derse onu yapıyoruz.
- Jemmiyenizi değiştirebileceğinizi söylemediler mi?

Zaib, Sjacin'deki değişimi farketmişti. Bir şeylere kızdığında böyle olurdu hep. Youdan'a pişman olacağı şeyler söylemek üzere olduğunu düşündüğünden araya

girdi, evet, söylediler tabii ki, kabile sadece benzetme. İnsanların kabilesini seçmesi de mümkün, değil mi?

Youdan, Zaib'e şaşırmış gibi baktı. *Hayır. Kabile, biliyorsunuz, eski zamanlarda insanların geniş ailesi anlamına geliyordu. İnsan ailesini değiştiremez bildiğim kadarıyla.*

Sjacin saçma bir söz söylediğini farketmişti ama üzerinde durmadan konuyu değiştirmek istiyordu. Zerkubia'nın Konvansiyon'a göre *geri* bir toplum olduğunu nasıl anlatabileceğini düşündü.

- Burada, mesela, eşcinsel evlilikler var mı? Konvansiyon'un özgürlük anlayışını uygulamadığına eminim.
- Evet, var. Bazı jemmiyelerde mümkün.

Sjacin bu cevapla içine buruk bir öfke dolduğunu hissetti. Bir yerden çıkış arıyordu. Konvansiyon'u en çok tanıyan ve ona en yakın olduğunu düşündükleri insanlardan birinden Zerkubia propagandası duyacaklarına ihtimal vermemiştir.

- Bence bu doğru değil, yani, bir jemmiyede evli sayılıyor da, diğerlerinde sayılmıyor mu?
- Evli sayılmakla, evli olmak aynı şey değil mi? Neticede insanların birbirine verdiği bir söz var, değil mi? Bunu kim kime nasıl vermişse vermiş, işin aslı pek o kadar da önemli değil. Liberal düşünce de bunu gerektiriyor bildiğim.
- Evet ama devlet tanıyor mu bu evlilikleri?
- Devlet evlilik ve medeni hukukun çoğunu jemmiyelere bıraktı bizde. Bazı jemmiyelerde çok eşlilik var, bazılarında eşcinsellik, ancak genelinde tek eşlilik. Devlet sadece çocukların istismarına karşı kurallar koyuyor, bunlar da cezai kurallar. Jemmiyelerin de uyması gereken kurallar.
- Söylemeye çalıştığım şu, bir kabile, immm, jemmiyede eğer evliliğe izin verilmiyorsa, insanlar gidip başka birinde evlenebiliyor yani.
- Evet. Jemmiyelerini değiştirip evlenebiliyor.
- Ama değiştirdiğinden herkesin haberi oluyor?
- Evet. Sizin bakış açınızla özgürlüğe ters bir durum varmış gibi görünebilir. Kimse gizli kalamıyor veya kalmasına izin verilmiyor. Diğer bazı kurallar da böyle. İçki mesela. Bazı jemmiyelerde yasaktır, bazılarında serbest. Bazılarında uyuşturucu da serbest.

Zaib uyuşturucu deyince uyandı, *hangilerinde?*

Youdan cevap vermedi.

Zaib baştan almaya karar verdi.

- Siz liberal olarak tanınıyorsunuz, değil mi?

- Ah, evet, böyle bir parti kurduğuma göre, evet.
- Peki sizi Konvansiyon'un Liberal Demokrasisine çeken nedir?
- Bizim kuşak genelde Konvansiyon taraftarıdır. Ben şahsen miras hakkının önemli olduğuna inanıyorum. Mesele aristokrasi varken sanat nasıldı? Şimdiki sanata bakın. Rönesans ustaları artık yetişmiyor, çünkü aristokrasi yok. Bu düzen mirası yok ettiğinden beri sanatımız da, insanımız da tuhaflaştı bana göre. Konvansiyon'un insanları gibi değiller. Çok değişik insanlara dönüştüler.
- Nasıl değişik?
- Nasıl desem, artık dünya umurlarında değilmiş, başarı bir ölçü değilmiş gibi davranıyorlar. Çalışmaları gerektiği kadar çalışmıyorlar. Bilmeleri gerektiği kadar bilmiyorlar. Güya herkesin gittiği okullar var ve eğitim hayat boyu sürüyor ama herkes çok cahil.
- Hmmm.

Sjacin ve Zaib birbirine baktı. Adamın durumunu anlar gibi olmuşlardı. Burada zenginlere Konvansiyon'daki kadar temennah etmiyorlar demek.

- Sanırım burada işadamları çok saygı görmüyor, ondan şikayetçisiniz?
- Aa, hayır, saygı görmediğimizi söyleyemem. Hatta burada zenginlik önemli bir kriterdir. Bizim bir meclisimiz var, en zengin bin kişinin girdiği, *Ekonomi Meclisi* diyorlar. Ekonomik kanunları biz hazırlıyoruz.
- Kanunları siz mi hazırlıyorsunuz?
- Ekonomi ile ilgili olanları. Burada böyle meclisler var, eğitim öğretimle ilgili kanunları öğretmen vekilleri hazırlar mesela, askerlikle olanları eski generaller hazırlar. Kabul edilmesinden değil, hazırlanmasından bahsediyorum. Bizimki en önemli meclislerden biri.
- Yasaları kim yapıyor?
- Seçimle gelen vekiller, parlamento var, oraya gidiyorlar.
- Meslek meclisleri dediğiniz danışma kurulu gibi yani?
- Sadece danışma değil, dediğim gibi kanunları bunlar hazırlıyor ve Vekiller Meclisi'nin üzerinde fazla değişiklik yapma hakkı yok. Ya kabul eder, ya da geri gönderir. Geri gönderirken sebeplerini de yollar. Meslek meclisleri de isterse bu değişiklikleri yapar ve geri gönderir. Ya da göndermez.
- Bir teknokrasi mi burası?
- Teknokrasi diyemeyiz bence. Çünkü Vekiller Meclisi genel oyla seçilir. Teknik açıdan veya ulvi değerlere göre iyi görünse de halkın geneline fayda sağlamayacak yasa çıkaramazsınız.
- Sizin mesela bu miras kurumunu geri getirmeniz mümkün mü?

- O bizim meclisten bile geçmez. Çok zor bir ihtimal.
- Neden? Hepsi işadımı değil mi? Sonuçta servetlerini çocuklarına bırakmak istemiyorlar mı?
- Belki isterler. Bunu bizim gibi açıktan söyleyen pek yok ama isteyebileceklerini düşünüyorum. Ancak bizde şöyle bir algı vardır: Buradaki vekillerin hemen hepsi sıfırdan başlayıp kendi becerileriyle zengin olmuş insanlar. Devletin bu konudaki yardımları var, yani para kazanmaya teşvik eder ve gerektiğinde yardım eder. Ancak bu sistemin temelinde bir ölçüde eşitliğin yattığını görüyoruz. Meclistekilerin çoğu, biz ailemizden kalan parayla burada olmayı istemezdi diyecek insanlar. Çünkü günlük ihtiyaçların ötesinde kalan para zaten insan için sadece başarı demek. Hayatımızda önemli değişiklikler yapmıyor bunlar.
- Hmm. Yani zenginler de memnun diyorsunuz bu durumdan?
- Çok tuhaf ama öyle. Ben de önceden böyle düşünüyordum. Sonra, işte, dedim, Konvansiyon'un kültürü beni cezbedi. Biz neden onlar gibi değiliz diye sorunca, aramızdaki en büyük fark ekonomik yapı.
- Konvansiyon'un geçmişten gelen kültürü mü cezbedi? Sjacin bunu biraz istihza ile söylemişti, çünkü bir insanın bütün siyasi düşüncesini buna oturtması garipti. *Kültür Davası yani*
- Evet, evet. Kültür. Bir de tabi bizim buranın böyle devam edebileceğine inanmıyorum. Kağıt üzerinde iyi görünüyor, şimdiye kadar gerçekleştirenleri de anlamlı buluyorum ama bence bu düzenin bu şekilde uzun süre devam ettirmek mümkün değil. İnsanların ömrü uzuyor. Devletin miras gelirleri düşüyor. Vergileri artırmayı düşünüyoruz.
- Şu an nasıl vergiler?
- Yok şu an. Çok az. Sadece çok zenginlere uygulanan servet vergileri var, ben bile girmiyorum. Vergi yerine bazı imtiyazlar var ama, onları almak için vergiye benzer bir şey ödemek gerekiyor.
- Nasıl imtiyazlar?
- Belli madalyalar, rütbeler.
- Parayla alınabiliyor mu bunlar?
- Sadece para değil, bazı başka şartları da oluyor ama asıl darboğaz para tabi. Mesela ben geçen yıl yirmi kitabın ve dört filmin sponsorluğunu üstlendim. Zerkubia'da yılda oniki kişiye verilen *Sanatın Yüksek Hamisi* madalyası vardır, onu aldım. Doğrudan ödeme yapmadım ama o sponsorluklar bana epey pahalıya mal oldu.
- Sanatı desteklediğiniz için verildi?
- Evet, evet. Bizde telif hakkı kavramı pek yoktur, yani, bir sanat *ürünü* olmaz. Dağıtımı serbest olur. Konvansiyon'daki durumu biliyorum. Telif

hakkı önemli bence de, ürünün popülerleşmesini sağlıyor ama bizde kims-eye bunu anlatamıyorsunuz.

- Sponsor bulamayan sanatçılar da oluyor mu?
- Pek sanmıyorum. Zaten insanların yeterince zamanları var. Eserlerini tanıttıklarında sponsor bulmaları da kolay. Çoğu jemmeye de destekliyor. Aslında kaliteli bir şey olsun da, destekleyelim diye aranan çok. Bazı eserlerde müzayede yapıyorlar, o kadar popüler oluyor.
- Sponsorluk için mi müzayede?
- Hepsinde değil. Çok az bir kısmında.
- Telif hakkı neden yok?
- Aslında var, yani kavram olarak telif hakkı var. Konvansiyon'dan gelen eserlerde var mesela. İsteyen telif hakkı saklayabiliyor ama bu gibi eserlerin pek alıcısı olmuyor. Bizde insanlar sanatın alınıp satılan bir meta olmasına biraz uzak. Paylaşılan ve yapılan bir şey. Telif hakkı da yabancı ve zor geliyor.
- Sanatçılar aç kalmıyor mu, ben anlamadım. Çoğu sanat eseri, en ufak kitap bile bir ekip işi?
- Eserin üretiminde telif hakkı doğurmayan mekanik işleri bazen jemmeyeler, bazen de sponsorlar karşılıyor. Editörlerin işi mekanik mesela, kitap düzeltcek. Bunu iş olarak yapanlar var, onlara gidip yaptırıyorsunuz.
- Filmler falan?
- Bunları destekleyenler de oluyor. Çok masraflı olmuyor bizde bunlar. Zaten artık eskinin gerçek setlerinde, gerçek oyuncularla çekilen filmleri kalmadı. Hemen bütün aktörlerin robot versiyonları vardır bizim yapımcılarda.
- Hepsini robotlar mı yapıyor?
- Canlı robotlar değil, çoğu bilgisayar animasyonu, biliyorsunuz. Konvansiyonda da durum pek farklı değil bildiğim, sadece çok meraklı bir iki kişi kalmıştır gerçek kamera kullanan.
- Bizde biliyorlar. İnsanın beş duyusunu birden taklit eden robotlar yapmak yasak, Konvansiyon'a göre.
- Evet. Konvansiyon'un bu robot, hmm, nasıl desem, takıntısını biliyorum ama pek de önemli bulduğumu söyleyemem. Bizde Konvansiyon'un bu yolla insanları meşgul ettiği ve bu sayede isyanları engellediği düşünülür. Ben değil de..
- Nasıl?
- Konunun robotlar olmadığı, ama insanları meşgul etmek için robotların genel hayattan uzak tutulduğu.

- Hmm. Bunu söyleyen komplocular var, evet. Robotların hala çalıştığını ve büyük şirketlerin onları kullandığını.
- Savunma sistemlerinden kullanıldığını biliyoruz. İnsanları sadece güvenli olduğundan emin olduğumuz yerlere gönderiyorlar.
- Askerler için de yasak diye biliyorum. Yani, insansız savunma sistemlerini de bir insan uzaktan yönetmek zorunda.
- Her robota bir insan tayin etmesi gerekir öyleyse değil mi? Basit bir mantıkla.
- Evet, ama..
- Bir insan en fazla iki, bilemedin üç robotu idare edebilir. Malum zihinsel sınırlar var. O zaman ordudaki robot sayısının üçte biri kadar kontrol elemanı olması gerekir? Sizce bu kadar var mı?

Sjacin sustu. Düşünüyordu. Herhalde yoktu. Savunma robotlarının sayısı neredeyse nüfus kadardı ama orduda o kadar insan çalışmıyordu tabi.

- Sanırım yok.
- O zaman bu robotların büyük ölçüde otonom olduğunu kabul edebiliriz.

Sjacin yine sustu. Robotların otonomluğu Konvansiyon'da bir tabuydu. Ordunun bunları kullanıyor olmasının bir istisna kabul edilebileceğini söyleyecekti ama durdu.

- Bir yolu vardır belki. Ordu konularıyla pek ilgilenmiyorum.
- Büyük şirketler de kullanıyor. Aynı şekilde bunu anlayabilirsiniz. Yoksa her robot için bir insan istihdam etmesi gerekir.
- Yani Konvansiyon da buradaki gibi robotları kullanıyor mu diyorsunuz?
- Evet. Başka türlü bu ekonomiyi ayakta tutamaz. İnsanlar eskisi gibi değil, çok verimli değiller.
- Burada durum ne?
- Burada robotlar zaten üretimde ve savunmada kullanılıyor. Herkese açık, gidip bir robot alıp, ev işlerinde kullanabilirsiniz. Bizim burada seksen Android var, temizlik işlerini falan yapıyorlar.
- İnsanlar?
- Nasıl insanlar?
- İnsanlar çalışmak istemiyor mu bu işlerde?
- Neden istesinler? Bu işleri yapmaya ihtiyacı yok ki kimsenin.
- Aç kalmıyor, doğru.

- Bu işleri yapmadığı için kimse aç kalmaz. Dedğim gibi, bizde çalışmak teşvik edilir ama mecburi değildir. Eğer devletin sağladığı imkanlarla yaşayabilirsen, yaşamaya devam edersin. Yaşarsın da. Konvansiyon'daki *evsiz* kavramı yoktur, sokaklarda hiç dilenci gördünüz mü?

Zaib ikisini de ilgiyle dinlerken araya girdi.

- Hayır, ben de onu diyecektim. Burada hiç dilenci yok, işe giderken her sabah bir dilenciye para veririm de, farkettim.

Youdan Zaib'e baktı. *Güzel bir alışkanlık.*

Sjacin Zaib *Budizm'e meraklı, iyi insan olmanın başkalarına yardım etmekten geçtiğini düşünüyor* dedi. Sesinden kendisinin bunu pek önemsemediği anlaşılıyordu. Zaib itiraz edecek gibi yaptı ama Youdan pek ilgilenmedi. *Güzel düşünceler ama zamanımızda pek yeri olduğunu sanmıyorum.*

Sjacin buna da bir cevap vermedi. Konuyu yine bildiği tarafa çekmeye çalıştı.

- Zerkubia'da çevre konusunda duyarsızlık olduğunu düşünüyoruz. Üretim denetlenmiyor. Ben aslında bu konuda görüşmeye gelmişim.

Youdan kadının alnına baktı. *Geniş alınlı kadınları severim.*

- Ne gibi çevre sorunları varmış?
- Üretim kapasitesini kısıtlamıyor. Enerji kullanımı yüksek. Doğal enerji sistemleri yeterince verimli değil.
- Bunlar hangi çevre sorunlarına sebep olmuş?
- Bilinen bir şey yok, ancak politikaların doğru olmadığını düşünüyoruz.
- Politikaların doğru olmadığını gösteren bir şey var mı? Politik olarak hepimiz çevreciyizdir, bunu Meclis'e götürmek için söylüyorum.
- Bunların uzun vadede sürdürülebilir olmadığını gösteren ekonomik modeller var, biliyorsunuz.
- Modeller var, evet, sürdürülebilir olduğunu söyleyen modeller de var. Zerkubia'nın farkı uzay araştırmalarına hala devam etmesi ve bunun getirdiği teknolojik yeniliklerin çevre konusunda önemli ilerlemeler sağlayacağına inanması. Enerji tüketimi hesaplarınızın doğru olduğunu da sanmıyorum zaten, güneş enerjisinin büyük kısmını stratosfer kristalleriyle elde ediyoruz. Konvansiyon'da böyle bir teknoloji yok.

Sjacin yine sustu. *Yok mu?*

- Hayır, yok, Zerkubia uzay çalışmalarının tamamını robot merkezli yapıyor, yani yukarıya insan çıkaracağız diye kimse uğraşmıyor. Konvansiyon hala dededen kalma problemleri çözüp, yarım kalan Mars projesini bitirmekle meşgul. Koloni kuracaklar. Ne için? İnsanlar için mi?
- Zerkubia Mars'a gitti mi?

- Güneş sisteminin bütün gezegenlerinin yörüngelerinden uyduları var. Mars'ı muhtemelen Konvansiyon'dan daha iyi takip ediyor. Ancak buradan kimsenin, hiçbir insanın, oraya gitmek gibi bir hevesi olduğunu görmedim.
- Bu sanırım aramızdaki kültürel bir fark. Biz uzaya çok meraklıyız.
- Hayır. Siz uzaya değil, *bireysel farklılığa* çok meraklısınız. Uzay bunun bir aracı. En farklı olma yollarından biri bu.
- Bunu anlamadım dedi Sjacin.
- Dünyayı birey açısından okuyorsunuz. Hep bireylerin hayalleri var, hep bireylerin bir şeyler olması gerekiyor, kahramanlarınız hep tek kişi. Bizim böyle bir anlayışımız yok. Daha doğrusu ben Konvansiyon'un kültürünü seviyorum, bireycilik de hoşuma gidiyor ancak bunun düşünce dünyasında ne gibi bir fark yarattığını ve bizim gördüğümüz bazı şeyleri nasıl görmediklerini de farkediyorum.
- Neyi görmüyormuşuz?

Youdan güldü. Sjacin'in Konvansiyon'u sahiplenip giderek agresifleşmesi hoşuna gitmişti.

- Bireyin net tanımlanmış bir varlık olmadığını, sınırlarının bulanık olduğunu görmüyorsunuz. Bireyin haklarına odaklanınca, bireylerin meydana getirdiği toplulukların hakları da olabileceğini gözden geçiriyorsunuz.
- Ama bu totaliter...
- Hayır, totaliterlik anlamında söylemiyorum. Bir devlet anlamında söylemiyorum. İnsanlar ve toplum diyorum, bu ikisinin birbirine karşı hakları var. Konvansiyon her işinde birincisinin haklarını teslim ederken, ikincisinin haklarını unutmuyor.
- Biliyorsunuz, toplumun hakları diyerek insanlar binlerce yıldır...
- Evet, binlerce yıldır birey ezildi ancak bu toplumlar yaşadılar da, bilmem farkettiler mi? Yaptıkları o kadar zararlı ve insan tabiatına aykırı olsaydı, yaşayabilirler miydi?
- Ama artık çok değiştik. İnsan tarım toplumunda veya avcı toplayıcı zamanlarda yaşamıyor.

Youdan yine güldü.

- Evet, insan o zamanlarda yaşamıyor ama psikolojik ihtiyaç ve imkanları hala aynı.
- Birey değil mi insan yani? Birey olamadı mı hala?

Youdan kadının sesindeki incelmeyi hissetmişti. Zaib'e baktı, *ileri gitsem bir şey yapar mı* der gibi baktı ama Zaib'in pek umurunda olmadığını görünce devam etti.

- Birey olmak ne demek? İnsan bir kültür olmadan, birey olabilir mi? Topluluk olmadan birey olmak mümkün mü?

Sjacin bu soruları anlamadı. Ağzını açacaktı ki, Youdan devam etti.

- Bizdeki bu jemmiye fikrini ilk ortaya atan bir adam vardır, yüz sene önce yaşamış, Eliyas Efra adı. *Oniki Senet* diye bir kitabı var, o zamanın insanını inceliyor. demiş ki bir yerde, *birey dedikleri insanlar kültürlerini yaşayamaz, bireyciliği savunanların asıl konusu, insanın şirketlerce kullanılmasına engel olan kültürünü yok etmektir*. Bunun gibi sözleri var.
- Bu adam yüzünden mi insanları kabilelere ayırıyorsunuz?
- Jemmiye. Hem evet, hem hayır. Çünkü eskiden burası da Konvansiyon gibi şirketlerin insanlardan çok yaşadığı ve organizasyon teorisi icabı, onları kendine *hammadde* yapmak isteyen bir ülkeydi. Şirketlerin ömrünün uzun olması için, insanların bireyleşmesi isteniyordu. Bu aslında bireyleşmek değildi, köleleşmekti.
- Bunu söyleyen insanlar, tarih boyunca bireyin köleleşmesini istemedi mi? Yani, Liberalizm'e bu meyanda eleştiri getiren herkesin, sonunda bireyi kendi kölesi yaptığını görüyoruz. Sjacin tarih dersine başlayacak gibi duruyordu.

Youdan bu sorunun geleceğini tahmin edermiş beklemeden cevap verdi.

- Bireyin köleleşmesi demek ki, kaçınılmaz bir şey. Çünkü çok zayıf ve ufak. Efra da bunu söylüyor zaten, insanın *özgür* olmak için hayli zayıf olduğunu ve insanların bunu iddia ettiklerinde komik olduklarını. Köleliği kaçınılmaz görünce, tartışma *kimin kölesi* olduğunuza kayıyor, köle olup olmadığınıza değil.
- Hepimiz köleyiz diyorsunuz.
- Hmm, hem evet, hem hayır. İnsanın özgürlük konusunda elde edebileceği son noktanın, kimin kölesi olduğunu seçmek olduğunu söylüyor. Buna ne diyorsunuz?
- Ben özgürüm diyorum.

Youdan yine güldü.

- Hiç mi bir bağlantınız yok? İşinize, ailenize, ne bileyim, toplumunuza karşı hiç mi bir bağınız yok?
- Bunlar kölelik değil ki, bence bu Efra yanlış anlamış her şeyi.
- Bence siz köleliği yanlış anlıyorsunuz. İnsanların çoğu köleliği bilerek, isteyerek, severek tercih ediyor, çünkü özgürlük çok da kolay hazmedilmesi,

sorumluluğunu alması kolay bir şey değil. İnsanın özgür olması, onun hayatında sonsuz tercih olması demek, var mı hayatınızda sonsuz tercih?

- Var, dedi Sjacin. Ama bu çok da net çıkmamıştı. Düşünceye daldı. Gerçekten tercihleri var mıydı?
- İşinizde ayrılmak o zaman çok zor olmamalı sizin için?

Sjacin sustu. Böyle bir tercihi var mıydı gerçekte?

- Veya, ne bileyim ailenizden uzaklara taşınmak. Veya kendinizi sıfırdan başlatma imkanınız var mı? Dünyayı yeniden tanımak?
- Bunlar özgürlük değil ki, sadece gerçek olması mümkün olmayan ihtimaller.
- İnsanın köleliği böyle gerçek olmayan ihtimaller üzerine kurulu değil mi? Bir kapı olmadığından eminsen, hapishane açık bile olsa çıkıp gitmeyi düşünmezsin. Dışarıda bir dünya yok, böyle kabul ediyorsun ve özgür olduğunu söylüyorsun.

Sjacin yine sustu.

Youdan bir süre cevap bekledikten sonra Zaib'e döndü.

- Kağıt işi nasıl Konvansiyon'da? Çok büyük bir pazar var. Oradaki temsilcilerimizi artırmaya çalışıyoruz, dedi.

Youdan'ın böyle bir anda konuyu değiştirmesi Zaib'i de şaşırtmıştı.

- Pazar büyük, evet. Biz sizin bu hologram kağıtları satabiliriz.
- Onların dışarıya çıkarılması ne kadar kolay olur bilmiyorum, sanırım bir iki aya kadar biz de üretmeye başlayacağız.

Zaib de bir süre sustu. Sonra Sjacin'e bakıp, *söyleyeceğin bir şey yoksa, çıkalım* dedi. Sjacin başını salladı. İkisi de Youdan'la el sıkıştılar, Sjacin teşekkür etmek istedi ama boğazını sıkı bir his izin vermedi.